

PANEL o interkult-
uralizmu

PANEL o interkult-
uralizmu

MANIFEST

INTERKULTURALNOM DRUŠTVU

~ ● ~
**STRAH OD STRANCA VS.
DOBRODOŠLICA STRANCU**

~ ● ~
KORAK DALJE OD MULTIKULTURALIZMA

~ ● ~
**INTERKULTURALNO DRUŠTVO KAO ODGOVOR NA
STRUKTURALNO POLITIČKO NASILJE I
INSTITUCIONALNI RASIZAM**

~ ● ~
**KAKO OBLIKOVATI
INTERKULTURALNU INTEGRACIJU?**

~ ● ~

STRAH OD STRANCA VS. DOBRODOŠLICA STRANCU

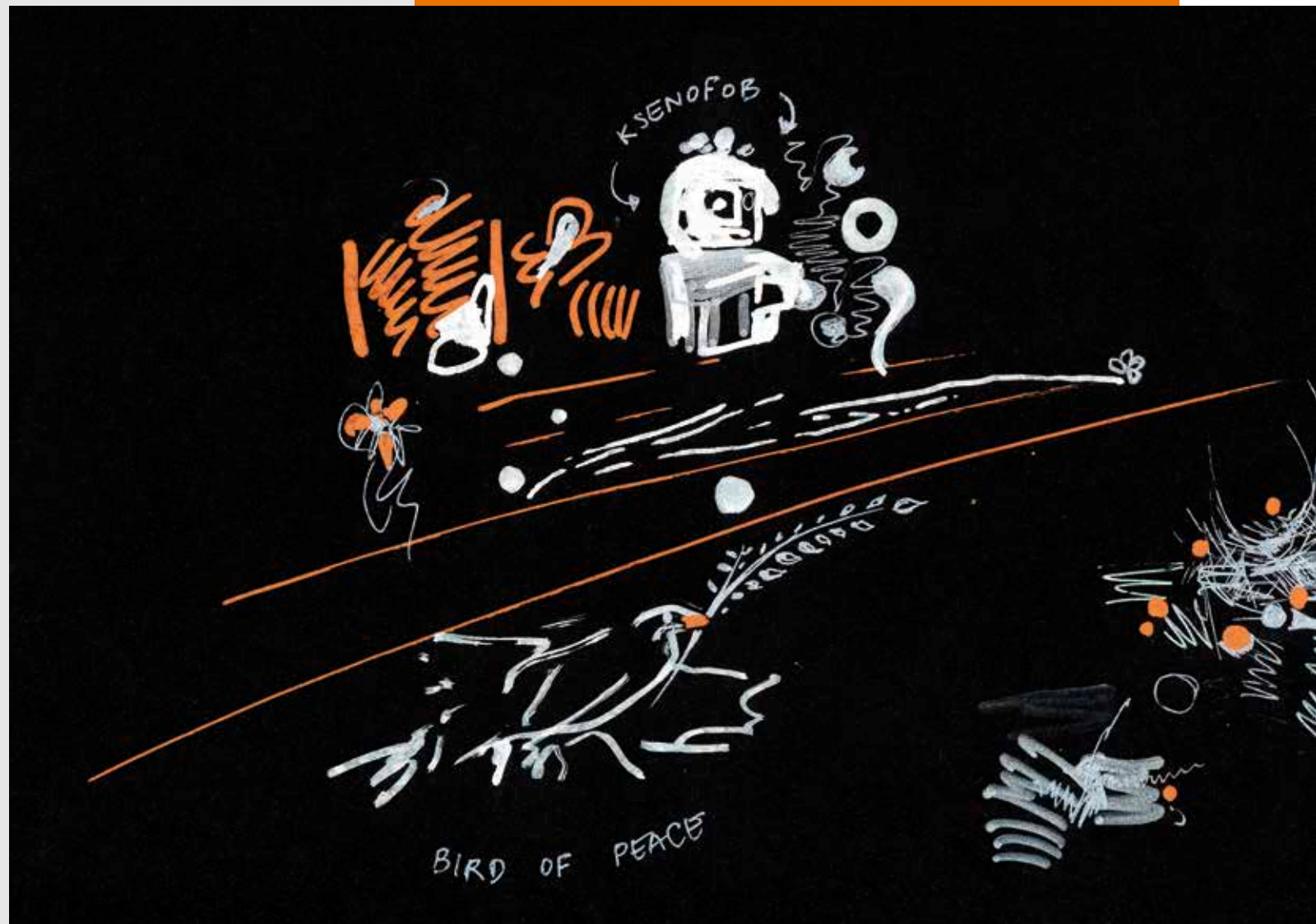
Polazište je ovoga teksta promišljanje o odnosu prema strancu i mogućnostima izgradnje interkulturalnih društava kao iskaza solidarnosti i ravnopravnosti ljudskih bića. Na koji način razmišljamo o ljudskim bićima - poimamo li neka ljudska bića strancima, pritom im često pripisujući nepoželjne karakteristike ili pak smatramo da u našim društvima postoji mjesto za kulturalne, rasne i jezične različitosti!? Ovdje se radi o dva različita pristupa između koja kao posljedicu imaju rascjep multikulturalnih društava.

Polazišna su pitanja sljedeća: Što znači biti strancem, pridošlicom, imigrantom, izbjeglicom?, Što znači pokazati gostoprimstvo strancu kao način života?, Kako gostoprimstvo izgleda; Od čega se ono sastoji?, Kako gradimo uvjete gostoprimstva? Sasvim je izgledno da susreti s drugim osobama jesu prije svega susreti s drugim ljudskim bićima, a ne predstavnicima kultura prema kojima se odnosimo vođeni predrasudama. Stoga postavljamo pitanje: kako i na koji način gradimo prostor ljudskih susreta bez refleksije kulturne pripadnosti, koje će ujedno i spriječiti ponavljanje 'pogrešaka iz prošlosti'!?

Nerijetko je stranac, imigrant, izbjeglica viđen kroz stereotip neprijateljstva odnosno takove radikalne razlike koja predstavlja prijetnju 'našim' vrijednostima, načinu života i egzistencijalnim temeljima. Osim toga, slika je proširena etiketom neciviliziranosti, nazadnosti i nesprenosti na prihvatanje vrijednosti i normi novoga društva. Strah od promjena 'naših' društava je do neke mjere opravdan, no ne postoje načini sprječavanja stalne promjene kultura jer je to neminovan proces.

Ovakva je slika prisutna u mnogim (modernim) društvima bez obzira na dugovječnost migracija u cijelome svijetu. Današnja su društva većinom nedvojbeno multikulturalna no mnoga još uvijek nisu iskoračila izvan asimilacijskih kulturnih praksi i radikalno zaokrenula vlastite unutarnje paradigme mogućnosti izgradnje drugačijih, plurikulturalnih društava u kojima su dijalog i suradnja temeljne vrijednosti.

~ MANIFEST ~
○ INTERKULTURNOM DRUŠTVU

KORAK DALJE OD MULTIKULTURALIZMA

Multikulturalizam u političkoj filozofiji shvaća se kao zahtjev da političko društvo treba priznati jednaki položaj svim stabilnim i za život sposobnim zajednicama koje mu pripadaju, sa svim teškim pitanjima kojima se jamče kulturno-specifična prava i zaštita manjina u kontekstu procesa homogenizacije i pluralizacije. (W.Merve)

Multikulturalizam je u kratko vrijeme postao jedan od najzanimljivijih i najkontroverznijih intelektualnih i političkih pokreta u zapadnim demokracijama i jedan od ključnih konceptualnih diskursa. Sva kulturno različita društva suočavaju se danas s pitanjima multikulturalizma bez obzira priznaju li ga relevantnom političkom agendom ili službenom politikom zbog čega se vode oštre debate između zagovornika multikulturalizma i njegovih kritičara. Ipak, u najširem smislu, multikulturalizam predstavlja pogled na svijet koji ističe da su **ljudska bića kulturno određena i da njihova kulturna pripadnost uvjetuje njihove načine života i svjetonazore** što nas logično upućuje na razmatranje **ozbiljnosti dubokih društvenih podjela** uslijed krize moderniteta, ideja i perspektive društvenog razvoja. Pojam multikulturalizma danas se shvaća kao pojava različitosti kojom se zagovara rekonstrukcija, rehabilitacija i zaštita autonomnih kulturnih diskursa. Prema tome kulture nisu nepromjenjivi monoliti, a multikulturalizam podržava njihov suživot te međusobno obogaćivanje i prožimanje. (Mesić, 2008.).

Temeljno je polazište multikulturalizma **kultura kao nužan i neizbježan kontekst ljudskoga života**. On nastoji osvjestiti prožimanja i prosuđivanja između kultura. Stoga se do instinskih i univerzalnih vrijednosti može stići jedino **neprisilnim i jednakim interkulturalnim dijalozom**. S druge strane, najekstremnija antimultikulturalistička pozicija zahtijevala bi da se svaki došljak od trenutka ulaska u zemlju ponaša na isti način kao domaćini.

Multikulturalizam označava dvije razine: generički pojam koji opisuje politike prepoznavanja različitosti, učvršćivanja integracije i produciranja te održavanja jednakosti te pojam koji oblikuje podvrste čovječanstva koje su u međusobnoj opoziciji. Multikulturalne politike polaze od pretpostavke da su sva demokratska društva povijesno razvila i dijelila kulturu interakcije. To je skup načina kako se članovi određenog društva odnose jedni prema drugima u kontekstu gostoprimstva i suživota u političkoj zajednici. Svako društvo i država imaju svoje građane. Problem nastaje onda kada određene vrste ljudi počnu uživati status normativnog građanstva s čime dolaze politička prava, ekonomska integracija i svojevrсна intimnost/identifikacija s novim društvom. Multikulturalni izazov je ista vrsta neravnoteže kao ona u drugačijem položaju muškaraca i žena ili kod primjera diskriminacije osoba homoseksualne orijentacije. U tom izazovu, normalizacija je upitna zato jer se nije čije jednakost koja je temeljna vrijednost demokracije. Izazovi ovoga tipa mogu se adresirati nizom politika ali one moraju graditi ultimativni cilj transformacije u kulturu interakcije kako bi se uklonile nejednakosti i kako bi se potvrdila normativna jednakost članova društva. Ali to zahtijeva i puno više od politika kojima se omogućava učenje jezika, otvaranje radnih mjesta, sprječavanje diskriminacije. Ono što nam je potrebno je i **artikulirana nova kultura interakcije i kako se ona razlikuje od dosadašnje**. Treba nam oblikovanje novog iskoraka u kojemu smo jedni s drugima i jedni za druge koje su ponad klasičnih nejednakosti i isključivanja/eksluzivnosti (Taylor, 2012).

Multikulturalizam u SAD-u odnosi se na pokušaje propitivanja prijašnjih dominantnih razumijevanja američke historije i kulture te se javlja kao intelektualni trend proizašao iz pokreta za građanska prava i kontrakulturnih pokreta 1960.-ih i 1970.-ih, dovodeći u pitanje eurocentrički monokulturalizam (Castels i Davidson, 2008). U Europi se multikulturalizam javlja u obliku modela javne politike usmjerene na imigrantske odnosno etničke različitosti u čemu je sličan australskim i kanadskim praksama.

Nasuprot tome, uvodi se koncept i diskurs **interkulturalizma** koji smjera otvorenim modelima kulture, poticanju kontakata i interakcije, a u radikalnim inačicama govori se o **transkulturalizmu**. Interkulturalizam upućuje na dinamički, dijaloški odnos. (Mesić, 2008.) Dok multikulturalizam prepoznaje razlike, interkulturalizam pruža korak ka integraciji.

Multikulturalizam decentralizira tradicionalni etno-povijesni identitet i odbija postaviti druge identitete na isto mjesto. Svi identiteti koegzistiraju u društvu, ali niti jedan nije službeni. S druge pak strane, **interkulturalna priča** priznaje povijesni identitet, ali ga vidi evolucijski u procesu u kojemu svi građani bilo kojeg identiteta imaju glas i nitko nema privilegiran status. Taj koncept prepoznaje aktualni kontekst i ono što se događa, ali i predviđa ono što će se dogoditi u društvu. Stupanj prihvaćanja interkulturalne priče ovisi o ravnoteži između nada i strahova te javne debate koja se centralizira oko njih. Ta je debata neminovno neprecizna i polu-artikulirana. Ona se disproporcionalno usredotočuje na principe jer je igra sa strahovima neoblikovana i nejasna. To nam najbolje pokazuju primjeri rasprava o muslimanima u zapadnim društvima i strahovima koji su usredotočeni na inferioran položaj žena.

Izbor ovih primjera reflektira potrebu za raspravom **o univerzalnim principima nasuprot parohijalnih i patrijarhalnih modela**. Ahilova peta leži u strahu da bi nas oni drugi mogli promijeniti. Ideja da mogu biti jednaki u stvaranju nove zajedničke kulture izaziva kulturnu anksioznost. Čini se sigurnijim i razumnijim da se ti drugi prilagode osnovama i normama prije nego što postanu su-odlučivačima. Ovaj pristup vrlo lako sklizne u asimilaciju kao uvjet integracije u kojemu 'oni' trebaju postati isti kao 'mi'. Kada su ovi zahtjevi proizašli iz straha i nepovjerenja i kada su podržani već konstruiranim i nestrukturiranim strahovima pred 'njih' se stavlja zahtjev stalnog stvaranja povjerenja iznova iako postoji izražena sumnja da će to doista i moći, prije nego što postanu ravnopravnim članom. Ovo naravno, duboko kompromitira demokraciju u njezinim temeljima (Taylor, 2012).

IMPERATIV
MIR

prava
strana
misliti

PATRIJARHAT Bija

ROAD TO NOWHERE

THE OTHER WAY (MAY BE)
ON FOOT ; FEET BY FEET

JEDAN KORAK
UNAPRIJED ...
DVA ?

STANDARDNO
{UNAZAD} NE /
DVA DIJAGONALNO ÷ D.

DINAMIČNO

INTERKULTURALNO DRUŠTVO KAO ODGOVOR NA STRUKTURALNO POLITIČKO NASILJE I INSTITUCIONALNI RASIZAM

Strukturalno nasilje vrsta je nasilja kojom određene socijalne strukture i institucije štete ljudima time što ih sprječavaju da zadovolje svoje osnovne potrebe (Galtung, 1969.). S njim je povezan pojam i pojava **strukturalnog rasizma**, kao interakcije među institucijama, politikama, zakonima i praksama kao i općenito normi i vrijednosti društava koje perpetuiraju barijere prema mogućnostima, kao i rasnu nejednakost. Strukturalni rasizam je akumulacija stoljeća posljedica postojanja racijaliziranih, segregiranih društava tako da rasna nejednakost na taj način postaje utkana u sve sfere nekog društva. Strukturalni rasizam egzistira većinom na nesvjesnoj razini, gdje javne i privatne institucije kao i individue unutar društva grade ili su već izgradili zid prema *Drugima*, no ti zidovi nisu nužno svjesno izgrađeni kako bi povrijedili ili diskriminirali.

Kao primjer kako bi bilo jasnije: vladina agencija odluči izgraditi stambene komplekse za rasne manjine nižih primanja, pritom zanemarujući lokacije blizu područja s kvalitetnim poslovima i važnom infrastrukturom poput škola, javnog prijevoza, bolnica i drugih usluga. Takvo naselje se pak gradi u siromašnijim područjima grada, koje već naseljuju rasne manjine, te tada stanovnici ostaju odsječeni od kvalitetnih škola tj. obrazovanja (kojima možda ionako nemaju pristupa zbog nedostatka novca), bez kvalitetnih smještajnih kapaciteta, bez dostatnih plaća kao i bez pristupa uslugama. Iako ovdje nitko ne segregira manjinsku zajednicu zabranom ili ograničenjem pristupa kao ozakonjenom rasizmu, rasa je i dalje prikriveni motivator iza niza akcija koje te populacije daljnje ograđuju.

Institucionalni, sustavni rasizam vrsta je rasizma koji je strukturiran u političke i društvene institucije, koji reflektira pretpostavku postojanja dominantne grupe čije se prakse vide kao norma kojoj se ostale grupe i ostale prakse moraju prilagoditi, te je tako privilegira određene etničke, kulturne grupe ili nacije i diskriminira i marginalizira ostale. Na taj način, rekli bi kritičari rasne teorije, moramo preispitivati takozvano post-rasno društvo, jer ako rasa više nije bitna i nije faktor, kako objašnjavamo konstantne razlike među grupama: disproporcionalne razine siromaštva, zatvorske brojke, nezaposlenost rasnih manjina.

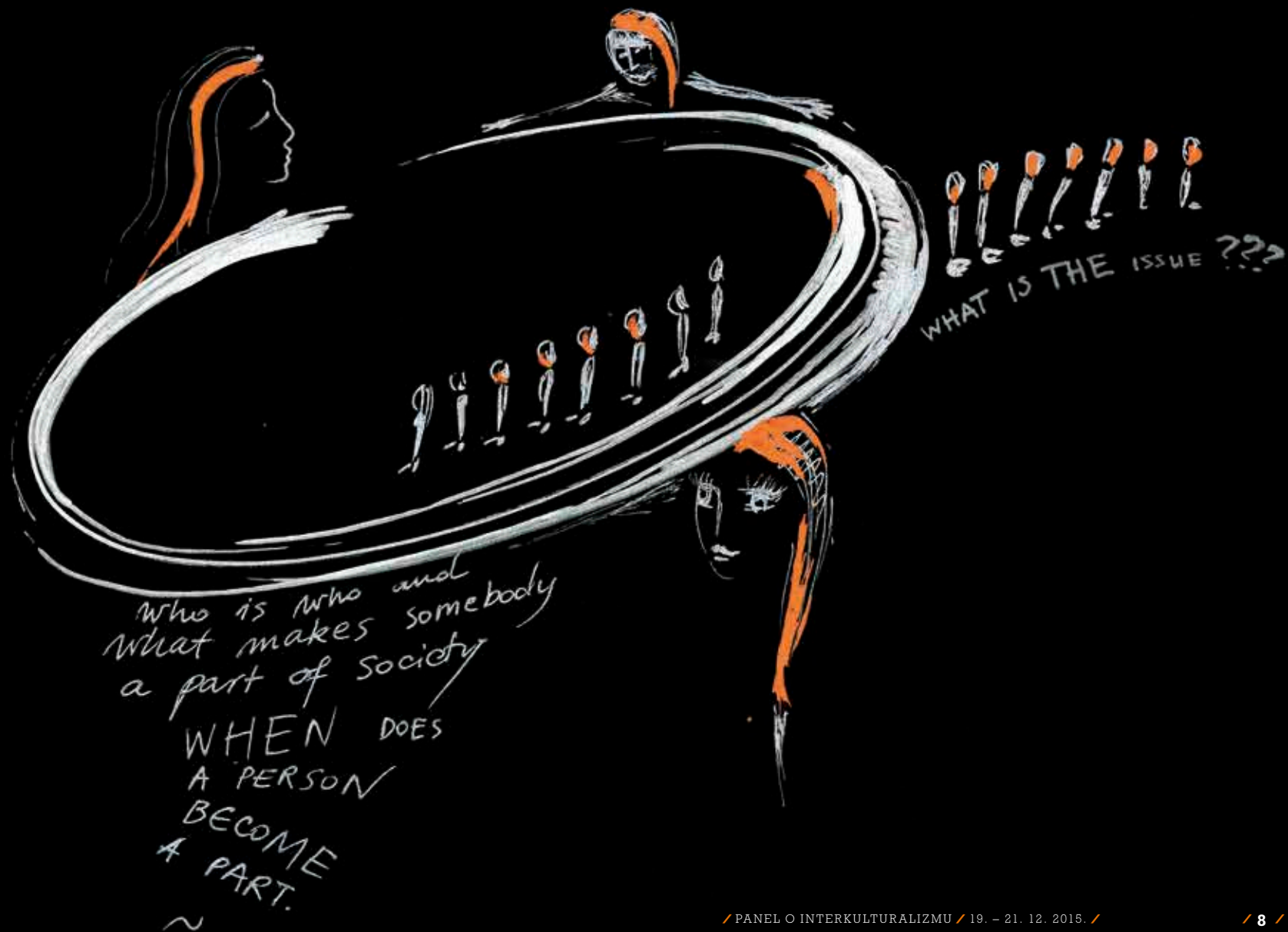

Nužnim se smatra preispitati i liberalne „colour-blind“ diskurse toga da smo svi jedna ljudska rasa: jer to činjenično nije istina, budući da jesmo različiti. Manjinski rasni identitet i ponos postaje i sredstvo otpora manjina prema većinskim društvima, no isto tako budući da liberalni pristup rasi zanemaruje gore navedeno – stvara se društvo koje ne samo zanemaruje i ignorira drugačije kulturno nasljeđe i jedinstvene perspektive, nego i negira i dalje stvarne probleme koje rasne manjine trpe u društvu. Stoga ako govorimo da ne uočavamo nečiju rasu, iako društvo i institucije nju svakako vide, time neizbježno poručujemo da ni ne vidimo probleme s kojima se nose osobe različite boje kože jer jednostavno ne priznajemo da oni uopće postoje. To je i nedostatak razumijevanja privilegija koje nosimo kao pripadnici dominantne rase u društvu.

Općenito se javlja pitanje kako vidimo i razumijemo rasizam. Razumijemo li ga kao individualne eksplozije nasilja, predrasuda ili netrpeljivosti prema drugim rasama, ili kao sustave moći u kojima su predrasude tako inkorporirane i perpetuirane unutar institucija, ali i stavova i vrijednosti društava. Rasističke institucionalizirane prakse prema izbjeglicama su malo analizirane, dok samo ekstremni slučajevi rasnog nasilja dolaze u javnost, time i svodeći rasizam na ekstremne individualne slučajeve. Stoga je ključno dubinsko analiziranje i kritika strukturnog rasizma i nasilja kao korak ka stvaranju plurikulturnih društava koje karakterizira interkulturalni dijalog.

KAKO OBLIKOVATI INTERKULTURALNU INTEGRACIJU?

POLJA INTERKULTURALNE INTEGRACIJE

Integracija se odnosi na **stvaranje uvjeta za stvarnu participaciju izbjeglica u svim aspektima ekonomskog, društvenog, kulturnog, građanskog i političkog života zemlje u koju dolaze osobe iz drugih kultura kao i na stvarnu percepciju osoba migrantskoga porijekla o prihvaćenosti u društvu.**

Sveobuhvatni pristup interkulturalnoj integraciji obuhvaća sljedeća polja (ECRE, 2005.):

- stvaranje društva dobrodošlice
- stjecanje prava,
- građansku integraciju,
- ekonomsko-socijalnu integraciju te
- kulturnu integraciju.

0. | 1. STVARANJE DRUŠTVA DOBRODOŠLICE

- senzibilizacija javnosti kroz afirmativne akcije u društvu (medijske kampanje, edukaciju i rad u lokalnim zajednicama) kroz rastakanje binarne podjele ('mi' i 'oni') i promicanja transkulturalne različitosti,
- promicanje koncepta integracije kao dvosmjernog, multidimenzionalnog i odgovornog,
- potaknuti snažniji angažman civilnoga društva u zaštiti ljudskih prava osoba migrantskog porijekla te poticanju njihove društvene i političke participacije,
- poticati kritičko pisanje i izvještavanje o negativnim pojavama diskriminacije, rasizma i ksenofobije te nuditi alternative poput izgradnje mira i ravnopravnih odnosa u interkulturalnim društvima kroz medije,
- podržati iskorak vjerskih zajednica u međusobnom dijalogu i ekumenskom radu,
- donošenje inkluzivnih i pravednih integracijskih nacionalnih i lokalnih politika.

2. | 3. STJECANJE PRAVA I GRAĐANSKA INTEGRACIJA

- stjecanje političkih i građanskih te socijalnih i ekonomskih prava na ravnopravan način,
- pravo na političko organiziranje i političku reprezentaciju,
- pravo na kulturnu autonomiju.

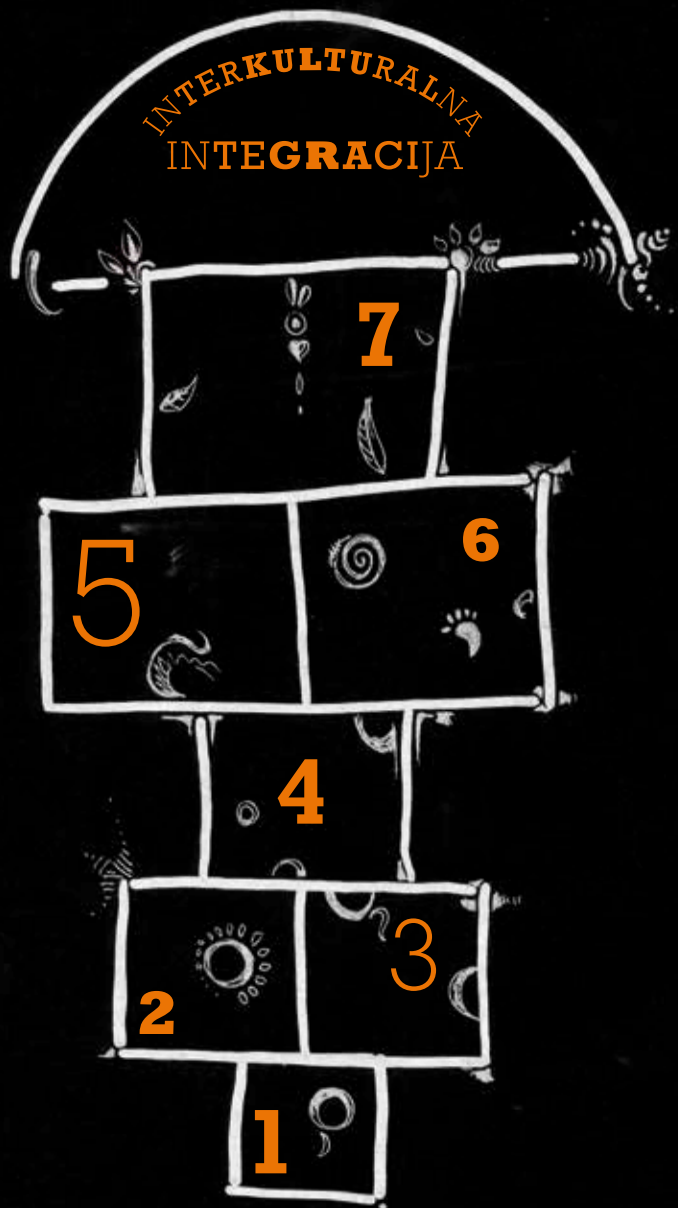
4. | 5. EKONOMSKO-SOCIJALNA INTEGRACIJA

- uključivanje u obrazovni sustav uz učenje jezika
- priznavanje stečenih obrazovnih kvalifikacija i omogućavanje sustava stjecanja željenih kvalifikacija putem programa doškolovanja i prekvalifikacija te programa stručnog usavršavanja
- ravnopravan položaj na tržištu rada
- poštivanje radničkih migrantskih prava
- omogućiti migrantsko sindikalno organiziranje ili ono sektorsko u postojećim sindikatima
- uvjeti za samo-zapošljavanje
- poduzetnički poticaji i poticaji za socijalno poduzetništvo.

6. | 7. KULTURNA INTEGRACIJA

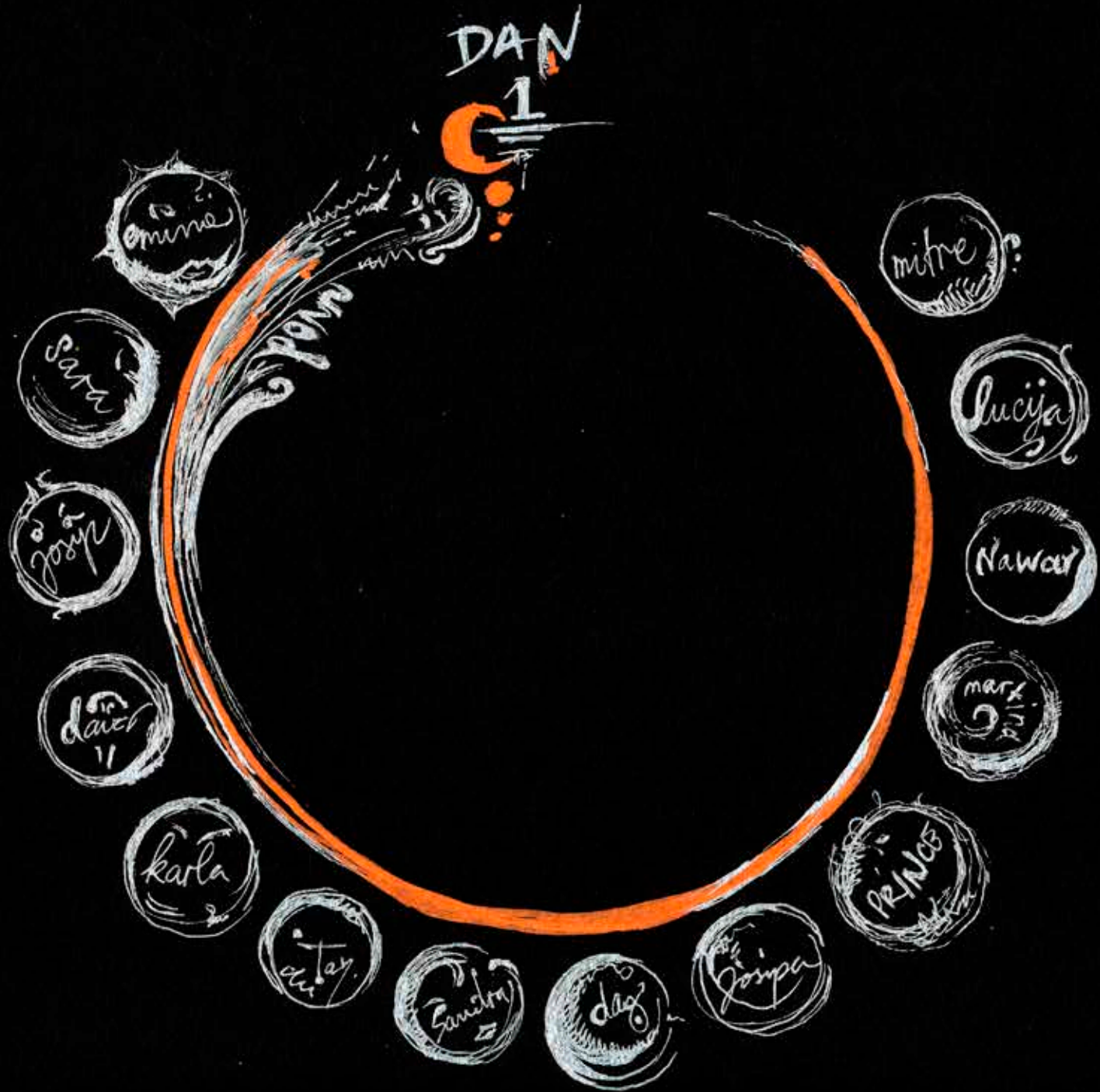
- osigurati podršku razvoju kulturne produkcije koja promiče kulturalnu raznolikost kroz usporedni razvoj otvorenih kulturnih institucija,
- omogućiti razumijevanje i učenje kulture društva primatelja na svim razinama integracije.

INTERKULTURALNA
INTEGRACIJA

↑ seven steps to integration

/// UREDNICA /// Emina Bužinkić

/// SURADNICI/E /// Vedrana Baričević / Emina Bužinkić / Mbongiseni Buthelezi / Martina Čarija / Josipa Dika / Davor Konjikušić / Sara Kekuš / Viktor Koska / Julija Kranjec / Sara Lalić / Josip Miličević / Nawar Murad / Lucija Mulalić / Dag Oršić / Prince Wale Soniyiki / Livija Stanišić / Karla Škorjanc / Tea Vidović / Sandra Wahech / Tajana Zver

/// ILUSTRACIJE I GRAFIČKO OBLIKOVANJE /// Tajana Zver

/// TISAK /// Kerschoffset

/// 2015. god. ///

/// Ova publikacija nastala je kao plod diskusija angažiranih pojedinki i pojedinaca u području izbjeglištva i razvoja integracijskih modela društava primatelja izbjeglica i osoba migrantskoga porijekla u okviru mirovnih i organizacija za ljudska prava, novinarskog i akademskog polja. Diskusija pod nazivom *Panel o interkulturalizmu* održana je u prosincu 2015. godine, a panel i publikacija financijski je podržana od strane Ureda Visokog povjerenika u Hrvatskoj (UNHCR) u okviru projekta 'Podrška integraciji izbjeglica'. ///

PANEL o interkult-
uralizmu

19. - 21. prosinac 2015.

centar za
mirovne studije

